

1.EKONOMSKA ZNANOST

Kratki odgovori:

1. Kako bi opredelili ekonomsko znanost?

Je veda, ki proučuje delovanje gospodarstva ter mikro in makroekonomijo.

2. Kakšna veda je ekonomija? Kratko opredeli!

Ekonomija je družbena in analitična veda. Ta veda raziskuje kako družba in ljudje zaposlujejo redke resurse, da bi proizvedli čim več dobrin.

3. Katere metode se uporabljajo v znanosti in katere so bolj v ekonomiji?

znanost:

- eksperimenti
- abstrakcije
- statistično ekonometrične metode

4. Kateri sta raziskovalni strategiji pri metodi abstrakcije?

Pri metodi abstrakcije sta raziskovalni strategiji:

- induktivna (iz individualnega k splošnemu)
- deduktivna (od splošnega na individualnega).

5. Kratko opredelite mikroekonomijo, poslovno-organizacijske znanosti in makroekonomijo!

mikroekonomija ~ delovanje podjetij (obnašanje)

poslovno-organizacijske znanosti ~ praktično usmerjen (management, računovodstvo)

makroekonomija ~ preučevanje celotnega gospodarstva

Delo v skupini:

1. Zakaj govorimo o relativni redkosti dobrin?

Zato ker je dobrin manj kot potreb.

2. Kateri je za vas najbolj redek vir?

Denar je najbolj redek vir.

3. Navedite, kateri so po vašem mnenju najredkejši viri slovenskega gospodarstva?

Za slovensko gosp. so najredkejši viri: nafta, zlato, rude,...

4. Dopolnite spodnje trditve:

- Poglavitni problem, da je ekonomija kot veda potrebna, je redkost dobrin. To pomeni, da je potreb več kot pa dobrin.
- Kadar neko dejstvo v ekonomiji razlagamo in ga dokumentiramo ter ponazarjamo, govorimo o pozitivni analizi. Kadar v trditvah uporabljamo nasvete oziroma dajemo mnenja, kako naj bi stvari potekale, potem govorimo o normativni analizi.
- Veja ekonomije, ki proučuje izbiro posameznikov in podjetij se imenuje mikroekonomija, medtem ko se veja, ki preučuje gospodarstvo kot celoto, imenuje makroekonomija.

5. Obkrožite pravilne trditve:

Dejstvo, da potrebe ne moremo v popolnosti zadovoljiti z danimi resursi, imenujemo problem:

- oporunitetnih stroškov
- redkosti**
- normativne ekonomije

d.) za koga producirati

2. EKONOMSKI PROBLEM DRUŽBE

Kratki odgovori:

1. Kaj predstavlja ekonomski problem družbe?

Pomankanje resursov za proizvodnjo vseh potrebnih dobrin.

2. Kaj so dobrine?

Sredstvo za zadovoljevanje potreb.

3. Kaj je proizvodnja?

Proces s katerim resurse preoblikujemo v uporabne dobrine.

4. Opredelite načelo gospodarjenja!

Z danimi resursi doseči dane proizvode ali z danimi resursi doseči maksimalno proizvodnjo.

5. Opredelite zakon sorazmerne delitve družbenega dela in mehanizme s katerimi se uresničuje!

Gre za nujnost proizvajati tiste dobrine, ki so nujno potrebne. Tržni mehanizem in planski mehanizem.

6. Ker so produktijski faktorji relativno redki, mora družba odgovarjati na tri temeljna vprašanja, katera?

Tri temeljna vprašanja:

-kaj in kako?

-za koga?

-kako?

7. Kako grafično prikazujemo ekonomski problem družbe!

Stranformacijsko krivuljo ali krivuljo alternativnih možnosti potrošnje.

8. Kaj nam pove točka na transformacijski krivulji?

Maksimalno možno proizvodnjo dveh dobrin, ki jih lahko proizvedemo z danimi resursi, ki jih lahko iskoristimo na najboljši možni način.

9. Katere so lastnosti transformacijske krivulje?

-je padajoča

-je konkavna iz izhodišča

-ima naklonski kot, ki se spreminja

10. Zakaj je krivulja alternativnih možnosti proizvodnje padajoča?

Zato ker smo omejeni s produktijskimi sredstvi (zakon odpovedovanja)

11. Zakaj je transformacijska krivulja konkavna gledano iz izhodišča?

Konkavna je zato ker so produktijski faktorji različno produktivni v različnih produkcijah, so specializirani za določeno produkcijo.

12. Kaj je alternativni strošek?

Alternativni strošek nam pove količino dobrine, ki smo se ji odpovedali zaradi proizvodnje druge dobrine. Alternativni strošek narašča.

13. Kako se razlikujeta transformacijski krivulji razvite in revne države?

14. Kdaj se družba nahaja nad in kdaj pod transformacijsko krivuljo?

pod krivuljo ~ ne porabijo vseh resursov

~ resurse ne izkoristijo na najboljši način

nad krivuljo ~ ni možno

15. Kateri so možni vzroki za premik transformacijske krivulje v desno?

-bolša tehnologija

-odkrijemo nove resurse.

Diskusija praktični primeri:

1. Kakšna je razlika med absolutno in relativno redkostjo dobrin?

absolutno - po št. premalo

relativno - premalo glede na potrebe

2. Ali transformacijska krivulja prikazuje optimalno izbiro proizvodnje dveh dobrin za neko gospodarstvo?

Ne, prikazuje maksimalno možno kombinacijo.

Od česa je izbira odvisna?

Od potreb družbe.

3. V kakšnem primeru bi bili pri preučevanju ekonomskega problema družbe alternativni stroški enaki?

Takrat kadar prod. faktorji niso standardizirani.

4. Naštejte možne razloge, ki jih ima država, da izbere proizvodnji kombinacijo, ki se nahaja pod transformacijsko krivuljo!

Takrat kadar ne porablja vseh zmogljivosti; ob naravnih nesrečah (poplave, potresi).

3. EKONOMSKI PROBLEM POSAMEZNIKA

Kratki odgovori:

1. Kaj je potreba in kako potrebe delimo?

Potreba je občutek pomankanja nečesa, želja po nečem.

Vrste potreb:

-primarne (voda, hrana)

-sekundarne (manj nujne)

-terciarne (luksuzne)

-psihološke (ljubezen)

-fiziološke (potreba po prehranjevanju)

2. Naštej subjektivne in objektivne dejavnike, ki določajo potrošnikovo izbiro!

subjektivni ~ želja

objektivni ~ cena dobrin, denarni dohodek

3. Katera dobrina je za potrošnika relativno redka?

Za posameznega potrošnika je najbolj redka dobrina denar.

4. Grafično prikažite ekonomski problem posameznika!

Za eno enoto hrane se moramo odpovedati 1/3 enote obleke. Zakon odpovedovanja.

5. Naštejte lastnosti premice cene!

Lastnosti premice cene: (imenujemo jo tudi premica alternativnih možnosti potrošnje)

~ je premica; njen naklon se ne spreminja, je enak razmerju med cenama dobrin

~ premica je padajoča; zaradi zakona odpovedovanja. Alternativni strošek enote hrane je torej tista količina obleke, ki se ji moramo odpovedati oziroma žrtvovati, da lahko kupimo enoto hrane več.

6. Kaj nam pove točka na premici cene?

Vsaka točka na premici nam kaže možno kombinacijo nakupa dveh dobrin, pri tem pa dopuščamo tudi nakupe delov enot.

7. Zakaj so alternativni stroški nakupa druge dobrine enaki?

Ker se cena dobrin ne spreminja.

8. Zakaj je krivulja alternativnih možnosti potrošnje padajoča?

Zato ker je njegov dohodek omejen.

9. Opredeli mejno in skupno koristnost!

Skupno zadovolstvo ali korist od porabe vseh enot dobrin imenujemo skupna (celotna) korist.

Spremembo skupne koristnosti, ki nastane zaradi porabe dodatne enote imenujemo mejna (dodatna) koristnost.

11. Katere kriterije moramo upoštevati, da določimo optimum potrošnika?

Dva kriterija:

-kriterij koristnosti: indifirenčne krivulje

-kriterij dohodka in cen : premica cene.

12. Narišite in opredelite optimum potrošnika!

Kadar posameznik postopa gospodarno in upošteva načela preudarne izbire in odloča o strukturi nakupa, s katero bo pri uporabi teh dobrin dosegel največje zadovolstvo, največjo skupno koristnost, optimum potrošnika.

4. POJEM TRGA IN TRŽNE STRUKTURE TER POJEM POVPRASEVANJA

Kratki odgovori:

1. Kaj je trg?

Stik med kupci in prodajalci, kjer se odloča o ceni in količini.

2. Opredelite pojem konkurence!

Tekmovanje ponudnikov in kupcev.

3. Naštejte in na kratko opredelite dejavnike, ki določajo tržno strukturo!

- št. kupcev in prodajalcev
- stopnja diferenciacije blaga
- stopnja mobilnosti proizvodnih faktorjev
- racionalnost obnašanja tržnih subjektov

4. Opredelite popolno konkurenco!

- veliko povpraševalcev ~ veliko kupcev
- homogeno blago
- popolna mobilnost produkcijskih faktorjev
- ni vmešavanja države
- racionalno obnašanje vseh subjektov

5. Kaj razumemo s pojmom povpraševanja?

Vse sile, ki delujejo preko kupcev.

6. Kaj pravi zakon povpraševanja? Ktere dobrine so izjeme?

Zakon povpraševanja pravi da se cena in količina spreminjata v obratni smeri, v predpostavki ceteris paribus.

7. Kateri so dejavniki, ki vplivajo na povpraševanje in kako?

Dejavniki:

- dohodek (če se dohodek poveča se poveča povp.)
- preference oz potrebe (če se potrebe povečajo, se poveča povp.)
- cena substituta (če se cena substituta poveča se poveča povp.)
- cena komplementa ~ dopolnitvena d. (če se cena komplementa poveča, se zmanša povp.)
- cena dol. dobrine (če se poveča cena dol. dobrine, se zmanša obseg povpraševanja)

8. Grafično prikažite krivuljo povpraševanja!

9. Kaj pomeni izraz ceteris paribus?

To pomeni da se spremeni samo ena stvar vse ostalo ostane nespremenjeno.

10. Narišite in razložite učinek substitucije!

Učinek substitucije je učinek ko se zmanjša obseg povpraševanja.

11. Narišite in razložite učinek realnega dohodka!

Učinek realnega dohodka: zaradi podražitve se zmanjša nakup dane dobrine z istim dohodkom.

12. Kaj nam pove cenovna elastičnost povpraševanja in kako jo izračunamo?

Cenovna elastičnost povpraševanja; koeficient cenovne elastičnosti povpraševanja nam izmeri za koliko se spremeni obseg povpraševanja, če se cena spremeni za 1%.

14. Kaj nam pove križna elastičnost povpraševanja?

Križna elastičnost povpraševanja nam pomaga ugotoviti v kakšnem medsebojnem odnosu so si dobrine, ali gre za substitute ali komplementarne dobrine.

15. Opredelite dohodkovno elastičnost povpraševanja!

Koeficient dohodkovne elastičnosti povpraševanja nam pokaže za koliko % se spremeni povp. po blagu če se dohodek spremeni za 1%.

5. POJEM PONUDBE

Kratki odgovori:

1. Kaj razumemo s ponudbo?

Ponudba so vse sile, ki na trgu delujejo preko ponudnikov.

2. Kateri so dejavniki ponudbe?

- stroški
- zaloge
- cena dol. dobrine
- pričakovana cena v prihodnosti
- potreba po gotovini
- cene drugih vrst blaga.

3. Kako posamezni dejavnik vpliva na spremembo ponudbe?

- * stroški se povečajo ~ **ponudba se zmanjša** ~ krivulja ponudbe v levo
- * zaloge se povečajo ~ **ponudba se poveča** ~ krivulja ponudbe v desno
- * cena v prihodnosti se bo povečala ~ **ponudba se zmanjša** ~ krivulja ponudbe v levo
- * cena določene dobrine se poveča ~ **obseg ponudbe se poveča** ~ po krivulji gor
- Y potrebe po likvidnih sredstvih so se povečale ~ **obseg ponudbe se je povečal** ~ po krivulji gor
- * pokvarljivost se je povečala ~ **ponudba se je povečala** ~ krivulja v desno.

4. Kakšna je razlika med spremembo ponudbe in spremembo obsega ponudbe?

O spremembi obsega ponudbe govorimo takrat kadar se spremeni cena dobrine. Če se spreminja drug dejavnik, pa govorimo o spremembi ponudbe.

5. Kako je opredeljena cenovna elastičnost ponudbe in kaj nam pove?

Cenovna elastičnost ponudbe nam pove za koliko se spremeni obseg ponudbe po neki dobrini, če se cena spremeni za 1%.

6. Kateri dejavniki vplivajo na elastičnost ponudbe?

- cena blaga
- prod. stroški
- časovno obdobje

Na to vpliva obdobje, ki ga ima ponudba na razpolago da se prilagodi novim razmeram.
zelo kratko obdobje ~ ponudba neelastična
kratko obdobje ~ ponudba neelastična
dolgo obdobje ~ elastična ponudba.

7. Ali je cenovna elastičnost ponudbe odvisna od vrste blaga?

Ne, razen od pokvarljivosti dol. blaga.

6. TRŽNO RAVNOVESJE

Kratki odgovori:

1. Kako je opredeljeno tržno ravnovesje?

Je tam kjer je obseg ponudbe enak obsegu povpraševanja pri dol. ceni (kjer se krivulji sekata).

2. Opredeli tržno ceno in ravnotežno ceno!

Ravnotežna cena ~ je tam kjer se sekata ponudba in povpraševanja,
tržna cena ~ pa je tista, ki trenutno velja na trgu.

3. Kdaj pride na trgu do neravnovesja?

Do neravnovesja pride kadar je na trgu:

- presežna ponudba
- presežno povpraševanje

6. Kaj se zgodi, če država administrativno določi ceno blaga, ki je nižja od ravnotežne? Kaj, če je cena višja od ravnovesne?

Če je cena nižja od ravnovesne država ščiti kupce, pride do presežnega povpraševanja; posledica pojavi se črni trg.

Če je cena višja od ravnotežne država ščiti proizvajalce, pride do presežne ponudbe; posledica kopičijo se zaloge.

7. Ali je tržno ravnovesje dolgoročno stabilno stanje?

Ja, ker vsako neravnotežje vodi k ob nespremenjenih pogojih je to dolgoročno stabilno ceno.

8. Ali elastičnost ponudbe in povpraševanja vpliva na velikost spremembe tržnega ravnotežja, ko se spreminja ponudba in povpraševanje?

Da, je sprememba manjša če sta krivulji neelastični, pri elastični pa večja.

8. MONOPOL IN OLIGOPOL

Kratki odgovori:

1. Kako je opredeljen oligopol in kako monopol?

monopol = tržna struktura ~ eden ponudnik veliko kupcev

oligopol = manše število velikih podjetij veliko kupcev

2. Kateri so pglavitni vzroki za nastanek monopolov?

-prihranki obsega

-izključni nadzor podjetij nad uporabo ključnih produkcijskih faktorjev

-patenti

-državna licenca in dovoljenje države za obratovanje

3. Kaj predstavlja monopolistu tržna krivulja povpraševanja?

Tržna krivulja je tudi individualna krivulja, je padajoča in je enaka ceni.

4. Kako se razlikujeta krivulji mejnega dohodka polnega konkurenta in monopolista?

Mejni dohodek pri popolni konkurenci je enak ceni in individualni krivulji povpraševanja.

5. Kakšen je odnos med celotnim dohodkom in mejnim dohodkom kapitalista?

$TR = P \cdot Q$ ~ Celotni dohodek

$MR = TR(n) - TR(n-1)$ ~ Mejni dohodek

Dokler je mejni dohodek(MR) pozitiven, celotni dohodek(TR) narašča, ko pa je mejni dohodek(MR) negativen, celotni dohodek(TR) pada, ko je mejni dohodek(MR) enak nič je celotni dohodek(TR) maksimalen.

6. Na katerem intervalu bo monopolist izbiral obseg produkcije?

Na tistem delu ko celotni dohodek(TR) narašča in je povpraševanje elastično.

7. Kateri obseg produkcije je optimalen za monopolista?

Tam kjer je mejni dohodek(MR) enak mejnim stroškom(MC) ~ to je optimalni obseg produkcije monopolista.

8. Razložite pojem strateškega obnašanja oligopolistov!

To je takrat kadar oligopolisti preprečijo vstop drugim v panogo ali pa kadar se pogovarjajo o ceni ali tržnem deležu.

9. Kako lahko analiziramo oligopol?

- z modeli oligopola
- z lomljeno krivuljo povpraševanja
- in teorijo iger

10. Kaj so administrirane cene? Kako se razlikujejo od administrativnih cen?

Administrirane cene so dogovorjene cene med oligopolisti zato se ne spreminjajo, če pride do manjših sprememb na trgu.

Administrativne cene določi država.

11. Osnovne predpostavke teorije iger?

To je matematična teorija ~ verjetnostni račun (to pomeni da reakcije prikazujemo z verjetnostnim računom).

Diskusija praktični primeri:

1. Zakaj leži krivulja mejnege dohodka monopolista pod njegovo krivuljo povpraševanja?

Zato ker mora monopolist, če poveča prodajo, znižati cene vsem svojim proizvodom.

2. Katere so negativne posledice monopolov?

Izguba količine zaradi tega ker je na trgu monopol ~ mrtve izgube.

3. Naštejte ukrepe regulacije naravnih monopolov!

- določanje cen
- državna lastnina
- konkurenca med potencialnimi nosilci storitev
- konkurenca med naravnimi monopolnimi panogami
- kontestabilni trgi

4. Kakšno je razmerje med ceno in količino, če primerjamo monopol in oligopol?

monopol ~ višja cena, manša količina

oligopol ~ nižja cena, večja količina

5. Kratko razložite zakaj pride do lomljene krivulje povpraševanja pri oligopolu? Krivuljo tudi narišite!

Ker preide z elastične v neelastično krivuljo povpraševanja. Kupci ne reagirajo na ceno.

6. Monopolist zaradi povečanja prodaje iz 7 na 8 enot, zmanjša ceno iz 7 SIT na 6 SIT na enoto. Izračunajte mejni dohodek(MR) monopolista!

Q1=7 P1=7 TR1=49

Q2=8 P2=6 TR2=48 MR=-1

$$TR=P*Q$$

7. in 8. vprašanje v del. zvezku str. 20 !

9. Kako oligopolist določi ravnotežno količino in ceno po kateri bo prodajal na trgu? Primerjajte to z odločitvijo monopolista!

Pri oligopolu so cene dogovorjene, za količino pa se odloči vsak oligopolist sam glede na stroške, ki jih ima. (glej del. zvezek str. 20)

10. Vprašanje je v del. zvezek str.21 !

9. TRŽNE STRUKTURE V PRAKSI

Kratki odgovori:

1. Primerjajte oligopol in monopolistično konkurenco ter monopol!

oligopol ~ malo prodajalcev veliko kupcev; proizvodi so diferencirani; ovire vstopa so strateške

monopolistična konkurenca ~ veliko kupcev veliko prodajalcev; proizvodi so diferencirani; stopnja mobilnosti

monopol ~ en ponudnik veliko kupcev

2. Kaj skuša preprečiti protimonopolna zakonodaja?

-nastajanje monopolov

-dogovarjanje podjetij v panogi o omejitvi proizvodnje, o določanju cen, o izločanju konkurentov

3. Značilnost protimonopolne zakonodaje v svetu in pri nas?

V svetu: tržna struktura, horizontalna združevanja, vertikalna združevanja, dogovarjanje o cenah.

4. Kako teoretiki gledajo na protimonopolno zakonodajo?

V teoriji sta dve stališči:

-čikaške neoliberalne šole ~ zagotavljajo prosti trg brez umešavanja države

-šole strukturistov ~ ti menijo da tržna struktura določa obnašanje podjetja v panogi (se strinjajo z zakonodajo).

5. Kaj merimo s tržno koncentracijo?

S tržno koncentracijo računamo delež, ki ga ima ponudnik na trgu.

6. Katere so mere tržne koncentracije?

-tržni delež posameznega podjetja v panogi

-koncentracijski koeficient

- Herfindahlov zakon
- Lernerjev indeks
- Lorenzova krivulja in Ginijev koeficient
- porazdelitev podjetij v velikostne razrede

Diskusija praktični primeri:

1. Poišči v Sloveniji v zadnjih letih, ko so v medijih sprožili vprašanje ali neko podjetje krši protimonopolno zakonodajo!

Električna energija; elektro podjetje.

2. Celotni prihodek podjetja je znašal 3,2 miliona SIT. Panoga v katero se podjetje uvršča, je zabeležila prihodek 10,3 milijard SIT. Izračunajte tržni delež podjetja v tej panogi! V katero obliko trga bi podjetje uvrstili?

$TD = \text{celotni prihodek podjetja} / \text{celotni prihodek panoge} = 3,2 / 10.300 = 0,31\%$

Podjetje bi uvrstili v čisto oziroma popolno konkurenco.

3. Koncentracijski koeficient za neko podjetje znaša 25. Kaj vam omenjeni podatek pove?

To nam pove, da je veliko podjetje, gre za ohlapen oligopol.

10. TRŽNA DRUŽBA IN PODJETNIŠTVO TER MAKROEKONOMIJA

Kratki odgovori:

1. Naštej in kratko opredelite faze o tržni družbi!

- faza o prednostih trgovine (zagovarja trg)
- faza o samouničenju tržne družbe (kritizira trg)
- faza o prešibki tržni družbi (kritizira trg)
- faza o nezavezanosti fevdalni tradiciji (kritizira trg)

2. Kateri so trije metodološki pristopi k preučevanju podjetništva?

Neoklasična teorija ~ podjetnik je tisti, ki bo z investiranjem najbolj učinkovito uporabil produkcijske faktorje.

Personalna psihološka šola ~ podjetnik je prilagodljiv, ustvarjalen, rad tvega.

Sociokulturni pristop ~ podjetništvo je rezultat različnih odnosov.

3. Naštejte kriterije ocenjevanja družbenih ustanov!

- kriteri ekonomske učinkovitosti
- kriterij socialne enakosti
- kriterij ravnotežja

- kriterij svobodne izbire
- kriteri maksimizacije

4. Kako bi opredelili podjetnika?

Podjetnik je človek ki organizira, upravlja, prevzema tveganje, odpira nove tržne možnosti, lahko ustanovi novo podjetje, je vizionar, izjemen posameznik, inovator, manager,...

5. Narišite krožni tok gospodarstva! (nariši prostoročno)

6. Kateri so najpomembnejši narodno gospodarski agregati?

- bruto domači proizvod
- zaposlenost
- splošna raven cen

7. Kako teče denarni tok in kako realni?

denarni tok: od podjetij k gospodinstvom
realni tok: od gospodinstev k podjetjem

Diskusija praktični primeri:

1. Opredelite pojem inovacije! Kje se lahko pojavi?

Inovacija je vsaka sprememba na boljše, pojavijo se lahko na trgu kot proizvodi, v produkciji kot novi viri, v managementu kot nova oblika organiziranega dela.

2. Naštejte vire inovacij?

- nepričakovanost
- neujemanje, neskladnost
- potrebe procesa
- sprememba v industrijski strukturi ali strukturi trga.

3. Odgovor je rešen v del. zvezku str. 23!

11. BRUTO DOMAČI PROIZVOD IN NEZAPOSLENOST

Kratki odgovori:

1. Kateri so najpomembnejši cilji vsake države?

- polna zaposlenost
- gospodarska rast
- stabilna raven cen
- uravnotežena plačilna bilanca

2. Kako bi opredelili pojem ekonomska politika?

Je sistem ekonomskih ukrepov za doseganje ekonomskih ciljev.

3. Definirajte BDP?

Je vsota vseh vrednosti končnih proizvodov in storitev v določenem gospodarstvu v enem letu.

4. Kako se BDP razlikuje od BNP in družbenega proizvoda?

BDP je vsota vseh vrednosti končnih proizvodov in storitev v določenem gospodarstvu v enem letu,

BNP je vsota vseh vrednosti končnih proizvodov in storitev v določenem gospodarstvu proizvedenimi z domačimi...

BDP-AMORTIZACIJA= DRUŽBENI PROIZVOD

5. Kaj uvrščamo med sivo ekonomijo?

Siva ekonomija je neregistrirana dejavnost (proizvodnja) in neregistrirani dohodek in nelegalna proizvodnja (dejavnost).

6. Naštete metode merjenja BDP?

- metoda izdatkov
- metoda dodane vrednosti
- metoda dohodkov

7. Opredelite trasferna plačila in investicijske izdatke?

Transferna plačila so vsa plačila, ki ne zahtevajo protistoritev ali dobave dobrin (socialna pomoč, otroški dodatek)

8. Opredelite pojme agregatna ponudba, agregatno povpraševanje, narodnogospodarsko ravnatežje in pojem stagnacija!

Agregatna ponudba je vsota vseh ponudb v gospodarstvu,

agregatno povpraševanje je vsota vseh povpraševanj (tujine, posameznika, podjetji, države),

narodnogospodarsko ravnatežje je tam kjer sta agregatna ponudba in agregatno povpraševanje enaka,

stagnacija ~ ob istočasnem povečevanju inflacije pada BDP.

9. Naštete in kratko pojasnite vrste nezaposlenosti!

- registrirana brezposelnost
- frikcijska brezposelnost (začasna)
- strukturna brezposelnost (neravnatežje)

- ciklična brezposelnost (zaradi ciklov v gospodarstvu)
- prikrita brezposelnost

10. Opredelite pojem naravne stopnje nezaposlenosti!

To je dolgoročna stopnja nezaposlenosti ob neravnotežju na trgu delovne sile.

11. Naštete metode za merjenje obsega sive ekonomije!

- neprostovolni pregledi davčnih organov
- ocena sive ekonomije glede na presežek izdatkov prebivalcev nad dohodki
- razlike med vradno ugotovitvijo in dejansko stopnjo brezposelnosti
- metoda anketiranja gospodinstev
- mehko modeliranje
- metoda ocenjevanja na podlagi gibanja denarnih agregatov

12. Kako ILO izračunava stopnjo nezaposlenosti?

Na podlagi anket izračunavajo stopnjo brezposelnosti in tiste, ki delajo na črno jih štejejo med zaposlene.

Diskusija praktični primeri:

1. Odgovor v del. zvezku str. 24!

2. Kateri indeks cen uporabljamo pri preučevanju BDP, da je le-ta mednarodno primerljiv?

Po kvaliteti kupne moči.

3. Rešite nalogo v knjigi stran 141!

$BDP_{95} = \text{nominalni BDP}_{95} / \text{realni BDP}_{95} = 3000 / 2400 = 1.25$

4. Izračunajte stopnjo rasti BDP za leto 1996 iz podatkov, ki so v knjigi, tabela 10.2., str. 140!

$\text{stopnja rasti BDP}_{95} = ((\text{realni BDP}_{96} - \text{realni Bdp}_{95}) / \text{realni bdp}_{95}) * 100 = -8.3$

5. Narišite krivuljo agregatnega povpraševanja in pojasnite razloge za oadajočo krivuljo!

razllogi: ob povečanju cen: -manše finančno premoženje

-substitucija z tujim blagom

-poveča se povpraševanje po blagu.

6. Narišite narodno gospodarsko ravnotežje ter graf na kratko pojasnite!

7. V čem se razlikujeta priporočila keynesianske ekonomske teorije in teorije ekonomike ponudbe za doseganje polne zaposlenosti gospodarstva?

keynesijanska: AD povečati do te stopnje da bi se sekale v najvišji točki,
ekonomika ponudbe: AS povečati do te mere da bi dosegli polno zaposlenost.

8. Odgovor v del. zvezku str. 25!

12. INFLACIJA IN ZUNANJETRGOVINSKA POLITIKA

Kratki odgovori:

1. Kaj je inflacija in kaj je deflacija?

Inflacija ~ naraščanje splošne ravni cen

Deflacija ~ padanje splošne ravni cen

2. Kako lahko merimo inflacijo?

Inflacijo merimo:

-indeks cen na drobno

-indeks cen na debelo

-indeks cen proizvajalcev

-indeks cen nekaterih panog

-indeks cen življenskih potrebščin

3. Vrste inflacije glede na stopnjo?

-zmerna (pod 10% letno)

-galupirajoča (ko preraste nad 10% ali 100% letno)

-hiperinflacija preseže 1000% letno)

4. Vrste inflacij glede na vzrok za nastank?

-inflacija povpraševanja

-stroškovna inflacija (inflacija ponudbe)

5. Podvrste inflacije ponudbe!

- anticipirana inflacija (inercijska);anticipirana pomeni, da jo predvidevamo.
- strukturna; struktura nastane zaradi neenakomernega razvoja v panogah. (različno razvijanje panog)
- uvožena; uvožena inflacija nastane zaradi sprememb deviznih tečajev, če pada vrednost domače valute postaja uvoz dražji kar povečuje stroške. Če v tujini pride do inflacije, kar pomeni da so se cene povečale in tako se spremenijo cene uvoženega blaga.

6. Narišite kratkoročno Philipsovo krivuljo in jo pojasnite!

Z nižanjem inflacije raste brezposelnost, ali obratno.

7. Katere so predpostavke dolgoročne Philipsove krivulje?

Obstaja naravna stopnja brezposelnosti (dolgoročna brezposelnost)
Inercijska inflacija (predvidena)

8. Naštejte ukrepe za zmanjšanje inflacije!

- * stabilizacijska politika: -nadzor cen in plač
-fiksiranje tečajev
-povečevanje obrestnih mer
-zmanjšanje državne potrošnje
- * liberalizacija gospodarstva (omogočate prost uvoz in izvoz) in ekonomika ponudbe (povečevanje ponudbe z zniževanjem vseh vrst davkov).

9. Opredelite razlike med teorijo absolutnih prednosti in teorijo primerjalnih prednosti zunanje trgovine!

Teorija absolutnih vrednosti: država bolj ugodno proizvaja neko blago kot ostale države (konkuriramo ostalim državam)

Teorija relativnih primerjalnih vrednosti je nastala pri primerjavi dveh držav; ena država je bolša v proizvodnji ene dobrine kot druga država ki jo primerjamo.

10. Kaj je carina in njen pomen?

Carina je davek na uvoz, je znesek, ki ga je treba plačati pri prevozu blaga v državo.

11. Naštejte učinke carin!

- večja domača proizvodnja
- zmanjšanje uvoza
- večje cene doma
- manjša domača poraba
- večji prihodki v proračun
- večja zaposlenost
- redistribucija dohodka od potrošnika k proizvajalcu

12. Katera organizacija se ukvarja z urejanjem zunanjetrgovinske zaščite v svetu?

WTO ~ svetovna trgovinska organizacija

13. Naštejte necarinske oblike zaščite v zunanji trgovini!

- subvencije in pšovračila
- kontingenti ali kvote
- uvozna dovoljenja
- prelevmani dajatve na točno določen proizvod)
- tehnične ovire (lertifikati)
- udeležba države
- komplicirani postopki uvoza

Diskusija praktični primeri:

1.Kako izračunamo letni indeks cen?

Poznamo dva letna indeksa cen:

- povprečni indeks cen; mesečne indekse cen (za deflacioniranje tokov)
- indeks rasti cen; primerjamo v decembru letošnje leto z rastjo cen v prejšnjem decembru (s tem indeksom deflacioniramo stanja)

2.Narišite inflacijo povpraševanja in odgovori na vprašanje v nalogi,ki je na strani 175 v knjigi!

Vzroki:

- osebna potrošnja višja
- povečano investiranje
- višji državni izdatki

-višji neto izvoz
-povišanje plač in dohodkov
Pogoj za inflacijo je da se zaradi tega ne povečuje ponudba.

3.Narišite inflacijo ponudbe in navedite vzroke za njen nastanek!

Ta inflacija se pojavi pri višjih stroških pri visoki nezaposlenosti in nizki izkoriščenosti proizvodnih zmogljivosti.

4.Opredelite negativne posledice inflacije!

-inflacija povečuje relativne cene proizvodov in s tem otežuje ter zamegljuje odločitve
-inflacija povzroča realokacijo resursov (med kreditojemalci in kreditojemalci)
-prerazdelitev dohodka
-slabo vpliva na stabilnost gospodarstva

5.Kakšna je razlika med carino in uvozno kvoto?

Carina je dajatev v obliki odstotka od uvožene vrednosti.
Uvozna kvota pa je količina, ki se lahko uvozi (omejena količina uvoza).

6.Kakšno je mnenje o carinah (prednosti in slabosti)?

slabosti:-višje cene, stroški
-slabša konkurenca
prednosti:-večji proračun
-manjša brezposelnost zaradi spodbujanja domače proizvodnje
-zaščita nove perspektivne proizvodnje

7.Opredelite razliko med stopnjo normalne in efektivne zaščite!

Stopnja nominalne zaščite meri vpliv zaščite na ceno proizvoda.
Stopnja efektivne zaščite nam pove odstotek povečanja dodane vrednosti na enoto proizvoda.

8.Katero inflacijo prikazujeta spodnja grafa:

9. Obkrožite napačne trditve (pobarvano zeleno):

- a. Ko merimo inflacijo upoštevamo spremembo cen vseh proizvodov na trgu.
- b. V Sloveniji uporabljamo za merjenje inflacije indeks cen življenjskih potrebščin.
- c. Philipsova krivulja prikazuje "trade-off" med inflacijo in nezaposlenostjo.
- d. Stagflacija je stanje v gospodarstvu, ko inflacija nastane v času rasti BDP.
- e. Uradne carinske stopnje kažejo povprečno obremenitev uvoza z uvoznimi dajatvami.
- f. Nominalna stopnja zaščite meri vpliv zaščite na ceno proizvoda.

13. PLAČILNA BILANCA IN TEČAJNA POLITIKA

Kratki odgovori:

1. Kaj je plačilna bilanca in kako je sestavljena?

Plačilna bilanca je zapis vseh transakcij prebivalcev neke države s tujino v enem letu.

Sestavljena pa je iz: -tekočega

- finančnega
- kapitalskega

2. Kaj sestavlja tekoči račun in kaj kapitalski ter finančni račun?

tekoči račun: -uvoz in izvoz blaga in storitev (trgovinska bilanca)

-tekoči transferi in dohodki

kapitalski račun: -kapitalski transferi

-patenti in licence

finančni račun: -neprofitne naložbe

-naložbe v vrednostne papirje

-ostale naložbe

-mednarodne denarne rezerve

3. Opredelite plačilnobilančni presežek in primanjkljaj!

Plačilnobilančni presežek takrat kadar je pozitivna stran večja od negativne, primanjkljaj pa je ravno obratno, negativna večja od pozitivne.

4. Kaj je devizni tečaj?

Devizni tečaj je cena tujega denarja izraženega v domačem denarju.

5. Naštej režime deviznega tečaja in opredelite njihove glavne značilnosti!

- tržni ali fiksni (devalvacija~poveča in revalvacija~zniža)
- drseči:~prosto drseči (država ne posega na trg)
 - ~naravnodrseči (država občasno posega na trg (deprecijacija~raste in aprecijacija~pada).

Diskusija praktični primeri:

1. V kateri del in na katero stran (debet ali kredit) plačilne bilance bi uvrstili naslednje postavke:

- Slovensko podjetje odkupi patent za proizvodnjo telefonske centrale. ~**debet-kapitalski del**
- Slovenski državljani potuje v tujino z avstrijsko turistično agencijo. ~**debet-tekoči**
- Malo slovensko podjetje uvozi avtomobil. ~**debet-tekoči**
- Upokojenec F.M. prejema pokojnino tudi iz tujine. ~**kredit-tekoči**
- Tuji investitor vloži svoj kapital v slovensko podjetje. ~**kredit-finančni**
- Slovenski državljani kupi delnico na tuji borzi. ~**debet-finančni**
- Tuje podjetje se založi pri slovenski banki. ~**kredit ali debet; odvisno ali vrača kredit ali ga vzame.**

2. Kako bi opredelili saldo tekočega računa?

Govorimo o razliki uvoza in izvoza.

3. Naštejte in opredelite teorije deviznega tečaja!

- pariteta kupne moči
- strukturna teorija deviznega tečaja
- teorija plačila bilance

4. Ali so spodaj navedene trditve pravilne ali napačne:

- Prodaja slovenskega vina v Italijo bo zabeležena v tekočem računu plačilne bilance. **P**
- Neto izvoz je enak saldu tekoče bilance. **P**
- Če se devizni tečaj spremeni tako, da je treba za 1 DEM namesto prvotnih 100 SIT odšteti 108 SIT, pravimo, da je tolar depreciliral. **P**
- V sistemu fiksnih deviznih tečajev povečanje vrednosti domače valute imenujemo apreciacija. **N**
- Padec deviznega tečaja tuje valute pomeni apreciacijo tuje valute. **N**
- Evro je evropska denarna valuta, ki se že uporablja v bančništvu in financah. **P**

5. Obkrožite pravilne trditve (pobarvano zeleno):

1. V fiksnem režimu deviznega tečaja bo centralna banka, v primeru naraščanja vrednosti domače valute:

- Povečala ponudbo domače valute.
- Zmanjšala ponudbo domače valute.
- Zmanjšala povpraševanje po domači valuti.
- Ne bo naredila ničesar.

2. Kateri odgovor je pravilen v drsečem deviznem režimu? **D**

3. *Katera situacija bo privedla do deprecijacije tolarja glede na nemško marko:*

- a. Povečanje ponudbe tolarja.
- b. Povečanje obrestnih mer v Sloveniji.
- c. Padeč obrestnih mer v Nemčiji.
- d. **Povečan uvoz iz Nemčije v Slovenijo.**
- e. Javnofinančni presežek.

4. *V EMU je vključenih:*

- a. Vseh 15 članic EU.
- b. Samo 9 članic EU.
- c. 11 članic EU in 2 članici OECD.
- d. **Samo 11 članic EU.**

14 DENARNA IN FISKALNA POLITIKA

Kratki odgovori:

1. Opredelite monetarno in fiskalno politiko!

Fiskalna politika ~ je sistem ukrepov s katerimi država vpliva na državne dohode in izdatke (davčna politika).

Monetarna politika ~ ureja preskrbo gospodarstva z denarjem (denarna politika).

2. Naštej funkcije denarja in vrste denarja!

Funkcije:

- menjalni posrednik
- merilec vrednosti
- hranilec vrednosti
- plačilno sredstvo
- svetovni denar.

Vrste:

- gotovina ~ bankovci in kovanci
- knjižni denar ~ vse tisto kar je na računih
- denarni nadomestki (čeki, menice,...).

3. Kdo izdaja denar?

Centralna banka in poslovne banke.

4. Opredelite ukrep centralne banke, ki se imenuje sterilizacija!

Sterilizacija pomeni da centralna banka nevtralizira ukrepe na denarnem trgu.

5. Naštejte kvantitativne instrumente denarne politike centralne banke!

-spreminjanje koeficienta obveznih rezerv

- eskontna politika (določa obrestno mero za poslovne banke)
- politika odprtega trga (centralna banka začne tiskati denar)

6. Naštejte naloge centralne banke!

- je banka države oziroma vlade
- je banka poslovnih bank
- nadzoruje potrebno količino denarja v obtoku
- nadzoruje in uravnava obrestno mero
- podpira finančni sistem
- vodi monetarno politiko (denarna politika).

7. Katere so prednosti plemenitih kovin v funkciji splošnega ekvivalenta?

- lahka prenosljivost
- delivost (na enake dele)
- obstojnost kovin (težko ponarejanje)

8. Kako delimo vrednostne papirje?

- lastniški vrednostni papir (delnica)
- dolžniški vrednostni papir (obveznica)

9. Naštej denarne nadomestke!

- ček
- plačilna kartica
- menica
- akreditiv
- garancije

10. Katere so funkcije fiskalne politike?

- alokacijska funkcija
- prerazdelitvena funkcija
- stabilizacijska in razvojna funkcija

11. Naštejte javnofinančne prihodke in javnofinančne odhodke!

Prihodki:

- davčni
- nedavčni
- kapitalski
- donacije
- transforni prihodki

Odhodki:

- tekoči odhodki
- tekoči transferi
- investicijski odhodki
- investicijski transferi

Diskusija praktični primeri:

1. Kako se je razvijala menjava do denarne oblike menjave in katere so značilnosti posamezne oblike menjave?

- enostavna menjava ~ blago za blago
- verižna menjava ~ dolgotrajnost menjave
- uvajanje splošnega ekvivalenta ~ kasneje se pojavi kot ekvivalent denar
- denarna menjava

2. Kateri so dejavniki, ki vplivajo na potrebno količino denarja v obtoku in kako vplivajo nanjo?

- rast BDP-ja; če je večja rast več denarja
- inflacija; višja inflacija več denarja
- agregatno povpraševanje; večje povpraševanje, večja količina denarja
- hitrost obračanja denarja; večja hitrost, manša količina denarja
- likvidnost gospodarstva; večja likvidnost, manša količina denarja
- devizne transakcije; več kot je deviz, manj domačega denarja.

3. Dopolnite naslednje trditve:

- Kadar plačujemo davke ima denar funkcijo **plačilnega sredstva**. Ko pri blagajni v trgovini blagajničarki izročimo bankovce, denar opravlja funkcijo **menjalnega posrednika**. Konvertibilne valute v mednarodni menjavi opravljajo funkcijo **svetovnega denarja**.
- M1, M2, M3, so **denarni agregati**.
- Najbol likvidni monetarni agregat je **M1**, ki je enak vsoti **gotovine, vloge na vpogled in računov pri banki Slovenije**.
- $M3 = M2 + \text{devizne vloge}$.
- Kadar država odkupuje državne obveznice, to imenujemo politiko **odprtega trga**, kadar pa daje kredite poslovnim bankam je to **ekspanzivna** politika.
- Najbol tipične vrste dobrin, ki jih proizvaja država so **javne dobrine, nedonosne proizvodnje, monopolne dejavnosti in gospodarske javne službe**.
- Kadar država uporablja hkrati ukrepe monetarne in fiskalne politike govorimo o **mešanici** ukrepov **ekonomske politike**.
- Davke delimo na **neposredne** in **posredne** davke.

4. Kateri so kvalitativni instrumenti denarne politike?

- prepričevanje poslovnih bank, da se odločajo na določen način
- selektivni odobravanje kreditov

5. Kako centralna banka vodi denarno politiko preko poslovnih bank?

- koeficient obveznih rezerv
- eskontna politika
- posojilodajalec v sili

6. Kakšna je povezava med količino denarja v obtoku in obrestno mero?

Večja količina denarja v obtoku pomeni zniževanje obresti.

7. Kdaj je denarna politika restriktivna, prilagodljiva in kdaj ekspanzivna?

restriktivna ~ kadar zmanjšuje količino denarja v obtoku

prilagodljiva ~ kadar ponudbo prilagodimo povpraševanju

ekspanzivna ~ povečuje količino denarja v obtoku

8. Kaj sestavlja globalno bilanco javnega financiranja?

-državni proračun

-občinski proračun

-blagajna Zavoda za invalidsko in pokojninsko zavarovanje slovenije

-blagajna Zavoda za zdravstveno zavarovanje slovenije.